

Ympäristöterveyden valvontasuunnitelman 2025 toteutumisen arviointi

ETYT 26.03.2026
402/02.02.02/2024

Taustamateriaali: Valtiolle tehty raportointi pyydettyjen järjestelmien kautta

Valvontasuunnitelman ja kansallisen ohjeistuksen mukaisesti tulee kunnan arvioida valvontasuunnitelmansa toteutumista vuosittain. Arvioinnissa tulee käsitellä ainakin tarkastusten määrää valvontakohdetyypeittäin, tarkastusten kattavuutta, näytteiden määrää valvontakohdetyypeittäin sekä valvonnasta saatujen tulojen kohdentumista. Eteläkärjen ympäristöterveyden valvontasuunnitelman mukaisesti arvioidaan myös resurssien riittävyttä sekä valvonnan kohdentamista.

Valvontasuunnitelmien toteutumisen arviointi lähetetään ajantasaisen asetuksen mukaisesti Etelä-Suomen aluehallintovirastolle viimeistään 31.3.

Valvontasuunnitelma vuosille 2025-2028 kattaa elintarvikelain, terveydensuojelulain, tupakkalain sekä lääkelain (nikotiinivalmisteet) mukaisen valvonnan. Erillinen osa suunnitelmaa koskee myös eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa, sekä Eteläkärjen ympäristöterveyden eläinlääkäripalveluja ja se kattaa vuodet 2019-2020. Eteläkärjen ympäristöterveyslautakunta hyväksyi eläinlääkintää koskevan osion 15.11.2018, yleinen osa hyväksyttiin 7.11.2024. Eläinlääkinnän osion on vuosittaisilla päätöksillä pidennetty kattamaan myös vuodet 2021-2025. Yleisöä oli kuultu ennen valvontasuunnitelmien käsittelyä, mutta asioissa ei ole annettu vastineita.

1. YMPÄRISTÖTERVEYDENSUOJELU

1.1 VALVONTA

Laadittaessa ympäristöterveydensuojelun valvontasuunnitelmaa vuosille 2025-2028 alueella oli noin 1500 tarkastuskohdetta, ja vuotuinen tarkastustarve oli noin 730 tarkastusta, ilman alkutuotantoa. Koska kohteiden määrä jatkuvasti muuttuu ja myös riskiarvioinnit muuttuvat kohteiden tilanteen mukaan, ilmoitetaan luvut suuruusluokassa tarkkojen lukujen sijaan.

Yhteensä tehtiin 566 tarkastusta (630 vuonna 2024, 575 vuonna 2023), mikä on vähemmän kuin edellisenä vuotena, mutta kuitenkin vuoden 2023 tasolla. Tulos oli resurssit, suuret suunnittele mattomat resurssit ja vaatineet työasiat ja meneillään olevat perehdytykset huomioiden melko hyvä. Iso suunnitteilla oleva teollisuusprojekti, rannikolla maihin ajautuneen materiaalin aiheuttama erityistilanne ja äkilliset muutokset tupakkalaissa ovat vaikuttaneet tarkastusmäärään. Tilannetta auttoi jonkin verran panostus toteuttaa koko suunniteltu resurssi. Resurssitoteuma on jäänyt pidemmän aikaa suunniteltua vajaammaksi ja siksi siitä tehtiin sisäinen tavoite.

Tarkastuskäynti voi sisältää tarkastuksia usean eri lainsäädännön mukaan. Kun laskuista jätetään suunnittele mattomat asunnontarkastukset, 9 (10 vuonna 2024) ja laivatarkastukset, 33 kpl (2024: 31) tehtiin suunnitelman mukaisia tarkastuksia 522, mikä on 12 % vähemmän kuin edellisenä vuonna (2024: 589). Näihin lukuihin sisältyvät myös seurantatarkastukset, 114 kpl (98 kpl vuonna

2024), niiden sisältyessä valvontasuunnitelmaan. Suunniteltujen tarkastuksien toteuma on näin ollen kokonaistasolla 97 % (104 % 2024)

Valvonnan toteutunut resurssi vastasi suunniteltua ollen 6,5 htv (6,4 htv vuonna 2024). Työaikajärjestelyiden ja normaalin vaihtelun vuoksi osallistui valvonnan resurssiin 11 henkeä. Tämän osoittaa taas kuinka aktiivista otetta tarvitaan suunnitellun resurssin toteuttamiseksi. On tärkeää huomioida, että toteutunut resurssi tässä yhteydessä vastaa tehtyä työtä, eikä siten vastaa tilinpäätöksessä käytettyä resurssia.

Valvonnan toteutuma vaihtelee eri lainsäädäntöjen välillä ja kohteiden määrän vaihdellessa vuoden aikana, on myös vaikea antaa tarkkoja lukuja. On kuitenkin selvää, että kokeneimmat tarkastajat ovat myös saavuttaneet hyvän rutiinitason myös Oiva-järjestelmän puitteissa. Oivan arviointien opettaminen uusille tarkastajille vie melko pitkän aikaa ja se vaikuttaa myös sen vuoksi heidän suoritukseensa pidemmän aikaa. Tasaisen Oiva-arvioinnin varmistamiseksi keskustellaan arvioinneista sisäisissä kokouksissa ja laadittavien tarkastuspöytäkirjojen seuranta vasta perehdytettyjen osalta arvioidaan tarkastajakohtaisesti. Raportoinnin puitteissa seurataan toteumaa yksikkötasolla, viranhaltijoiden tehtävien toteumaa seurataan ja siitä keskustellaan mm. kehityskeskusteluissa ja työsuorituksen arvioinneissa.

Priorisointia on tehty jonkin verran, suunnitteilla olevien toimintojen, ympäristön tapahtumien ja uusien toimintojen lisätessä valvontatarvetta. Jatkuvaa seurantaa on tehty, jotta suuria ja riskialttiimpia kohteita, kuten suuret vesilaitokset, keskuskeittiöt ja isot myymälät, joissa käsitellään helposti pilaantuvia elintarvikkeita, on valvottu kattavasti. Toimintatyyppiin keskuskeittiöt sisältyy joukko pienempiä toimintoja, kuten esim. kalankäsittelyä, jotka ovat priorisoinnissa jätetty vähemmälle huomiolle. Sisäisen arvion mukaan suuria keskuskeittiöitä on valvottu kattavasti, kun taas toimintatyyppiin sisältyviä pienempiä pitopalveluja ja pieniä kalankäsittelytoimintoja on tarvittaessa jätetty vähemmälle valvonnalle.

Taulukossa 1 esitellään tarkastusten määrät. Kohteiden jako taulukossa on karkea, minkä vuoksi suuret ja pienet vesilaitokset ovat samalla rivillä, kuten myös erityyppiset kaupat. Taulukon tarkoituksena on antaa kokonaiskuva valvontakentästä. Taulukossa ei tehdä eroa suunniteltujen ja suunnittele mattomien tarkastusten välillä.

Luonnollinen vaihtelu suunnitelmallisissa tarkastuksissa on johtanut pienempään tarkastustarpeeseen terveydensuojeluvalvonnassa vuonna 2025. Sen sijaan on yleinen tilanne todennäköisesti nostanut seurantatarkastuksen tarvetta normaalia korkeammaksi elintarvikevalvonnassa. Seurantatarkastusten määrä on kasvanut erityisesti elintarvikevalvonnassa (20 %:sta nousu 25 %:in) ja tupakkavalvonnassa. Tupakkavalvonnassa lisääntynyt seurantatarkastusten osuus johtuu ensisijaisesti pienemmästä määrästä tarkastuksia valvonta-alalla ylipäänsä. Elintarvikevalvonnan seurantatarkastukset ovat lisääntyneet sekä lukumääräisesti että suhteessa kokonaisuuteen. Tarkastusten jakauma eei valvonta-alojen välillä esitetään taulukossa 1 alla.

	Kohteiden lukumäärä (suunnitelma 2025)	Suunniteltujen tarkastusten määrä 2025	Tarkastettujen kohteiden lukumäärä	Tarkastusten lukumäärä
Vesilaitokset ja muu talousveden valvonta	28	28	28	28
Ravintolat ja kahvilat	161	119	103	151
Muut suurkeittiöt	57	39	45	58
Myymälät	67	45	51	66
Muut elintarvikekohteet	217	127	60	78
Lihan- ja Kasvintuottajat, maitotilat (alkutuotanto)	N. 550	16		
Uimarannat ja vastaavat (TsL)	36	36	36	36
Uimahallit ja -altaat (TsL)	5	5	3	5
Koulut	47	13	18	19
Muut TsL:n mukaiset kohteet (lähinnä päiväkoteja, majoitusta, lasten ja nuorten tiloja)	248	50	59	68
Tupakka (sisältää myös haetut tupakointikiellot)	67	33	21	24
Nikotiinivalmisteet	19	10	9	9
Yhteensä		521	433	506
Laivatarkastukset				33
Asunnontarkastukset				9
Muut				18
Yhteensä				566

Yksi tarkastuskäynti voi koostua eri lainsäädännön mukaisesta tarkastuksesta. Koska tarkastuspöytäkirjat raportointisyistä tehdään lakikohtaisesti, voi yksi käynti johtaa useaan pöytäkirjaan.

Taulukko 2: Seurantatarkastusten osuus suunnitellusta valvonnasta

	Tarkastusten kokonaismäärä	Joista seurantatarkastuksia	Seurantatarkastusten osuus tarkastusten kokonaismäärästä
Terveydensuojelu (ei asunnon- tai laivatarkastuksia)	180	18	10 %
Elintarvikkeet (ei alkutuotanto)	352	89	25 %
Tupakka	24	7	29 %
Nikotiinivalmisteet	9		0 %

Terveydensuojeluvalvonnassa on pyritty tekemään seurantatarkastuksia aktiivisemmin. Valitettavasti on seurantatarkastuksien määrä terveydensuojeluvalvonnassa kasvanut. Vuonna 2025 tarvitsi neljä kohdetta enemmän kuin yhden seurantatarkastuksen (yksi kohde vuonna 2024). Kaikki nämä kohteet olivat kunnallisia. Elintarvikevalvonnassa seurantarave on taas kasvanut, ollen suurempi kuin edellisenä vuonna, 89 kpl (79 vuonna 2024). Enemmän kuin yhden seurantatarkastuksen vaatineiden kohteiden määrä pysyi aiemmalla tasolla, 14 (13 vuonna 2023). Kuusi kohdetta tarvitsi useamman kuin kaksi seurantatarkastusta. Usein tarkastettavissa kohteissa seurantatarkastuksia on voitu tehdä seuraavan suunnitelmallisen tarkastuksen yhteydessä. Seurantatarkastusten osuus on edelleen suurin kahviloissa ja ravintoloissa.

Vuoden aikana tehtiin 28 päätöstä (15 vuonna 2024) elintarvikelain mukaisista seuraamusmaksuista. Seuraamusmaksuasiat ratkaistaan jokainen erikseen yksilöllisen arvioinnin perusteella. Maksusta on tullut rutiinityökalu, jota käytetään erityisesti kuin toimijat laiminlyövät omavalvontaa. Seuraamusmaksu on osoittautunut tehokkaaksi sekä puutteiden korjauksessa, että suoranaisena syyinä parempaa dialogiin yritysten kanssa. Ks. myös kohta 3, valvontatulosten jakauma.

Pakkotoimenpiteisiin on ryhdytty tarpeen vaatiessa ja tarve on jälleen kasvanut. Vuonna 2025 niihin ryhdyttiin elintarvikelain mukaisesti 18 kertaa (12 vuonna 2024) 12 kohteessa. Useimmiten tapauksissa kyse oli määräyksistä, yleensä toiminnan rajoittamisesta, kunnes toiminta vastasi vaatimuksia. Tupakkalain nojalla annettiin yksi määräys ja terveydensuojelulain nojalla kolme yhdessä asuntoasiassa. Lisäksi uimakauden aikana kehoitettiin kerran välttämään uimista. Pakkotoimenpiteissä ajatuksena on ollut elinkeinon harjoittamisen mahdollisimman vähäinen rajoittaminen samalla kuitenkin turvaten kuluttajan terveys ja turvallisuus. Yhtään ilmoitusta esitutkintaviranomaiselle ei tehty terveydensuojelulain, tupakkalain tai lääkelain mukaisesti. Kolme ilmoitusta elintarvikerikkomuksesta/terveysrikokseta tehtiin elintarvikevalvonnassa, kaikki koska toimija oli rikkonut viranomaisen antamaa määräystä.

Valvontaeläinlääkärin työajasta on 30 % varattu elintarvikevalvontaan, mutta usein on merkittäviä osia myös tästä ajasta mennyttä eläinsuojeluun ja

eläintautien ehkäisyyn. Eläinsuojelu on vaatinut suurimman osan valvontaeläinlääkärin työajasta, eläintautien ehkäisy pienemmän osan. Koska alueen hyväksytyt elintarvikehuoneistot ovat pieniä ja harvassa, on jako ollut sopiva, vaikka elintarvikevalvonta on ajoittain työlästä. Mikäli eläinsuojelun havaitaan vievän arvioitua enemmän, aikaa lisätään Aluehallintovirastolta laskutusta, jotta se paremmin vastaisi tehtävän viemää aikaa.

Valvontaeläinlääkäriresurssi toteutui vuonna 2025 siten, että virkaa hoiti kaksi henkilöä osan vuodesta. Näin pystyttiin myös hoitamaan työsuojelu paremmin. On selvää, että tehtävä on liian rasittava yhdelle viranhaltijalla ja toimiin on ryhdytty ennen vuotta 2026 työolosuhteiden parantamiseksi.

Laivatarkastusten määrä pysyi aiemmalla tasolla. 33 laivatarkastusta (31 vuonna 2024) tehtiin. Tarkastukset tehdään laivojen pyynnöstä ja niiden määrä on ollut 30-40 tarkastusta vuosittain. Ulkoisella ja sisäisellä koulutuksella on varmistettu, että yksikössä on tarpeeksi monta näitä tarkastuksia osaavia viranhaltijoita tarkastusten tekemiseksi myös loma-aikoina.

1.2. NÄYTTEET

Suunniteltujen ja otettujen näytteiden määrät ilmenevät taulukosta 3.

Taulukko 3. Eteläkärjen ympäristöterveyden vuonna 2025 valvomat suunnitellut ja otetut näytteet

	Suunniteltu	Toteutettu
Elintarvikkeet	toiminnan ja tarpeen mukaan	0
Talousvedet	172	183
Uimavedet	138	115
Allasvedet	64	65

Erot suunniteltujen ja otettujen näytteiden välillä johtuvat mm luonnollisesta vaihtelusta ja seurannan tarpeesta. Joissakin kohteissa on toiminnassa ollut taukoja, minkä vaikuttaa tarvittaviin näytteisiin. Toisaalta ovat huonot näytetulokset johtaneet seurantanäytteisiin.

Näytteenoton tuloksia seurattiin tarkastuksin ja toimenpitein tarvittaessa. Talousveden näytteenotto perustuu talousvesiasetukseen 1352/2015 ja 401/2001. Uimarantavesien näytteenotto perustuu uimavesiasetukseen 177/2008 ja 354/2008. Uima-allasvesien laadun valvonta perustuu asetukseen 315/2002.

Suurin osa vesinäytteistä on otettu päteviksi todettujen toiminnanharjoittajien toimesta. Kaikki tiedoksi saadut tulokset on tarkastettu. Terveystarkastajat hoitavat pienten vesilaitosten näytteenoton, toteutuksen varmistamiseksi. Talousvesinäytteiden määrä vaihtelee jonkin verran valvontatutkimusohjelmien päivitysten vuoksi, sama koskee uimavesinäytteitä. Kohteiden määrä on lähes vakio.

Näytetulokset ovat talous- ja uimavesien osalta olleet yleensä hyviä. Suurista yleisistä uimarannoista, nk. EU-uimarannoista kolme on luokiteltu hyväksi ja seitsemän erinomaisiksi vuoden 2025 uimavesiluokituksen mukaan. Yhtään rantaa ei ole luokiteltu tyydyttäväksi tai huonoksi.

Kohteisiin, joiden tulokset olivat huonot, tehtiin tarkastukset melko nopeasti ongelmien kartoittamiseksi ja mahdollisten systemaattisten virheiden

havaitsemiseksi. Toimenpiteisiin ryhdyttiin tarpeen mukaan. Valvonnan ja tutkimusten tuloksia käytetään yksikön riskinarvioinnissa.

Elintarvikevalvonnassa ei toteutettu näytteenottoprojekteja vuonna 2025, ennakoimattoman työn ja tupakkalain äkillisten muutosten vaadittua resursseja. Ruokaviraston pyynnöstä on näytteitä otettu mm vierasainetutkimuksia varten.

1.3. LAUSUNNOT SEKÄ ILMOITUSTEN JA HAKEMUSTEN KÄSITTELY

Valvontayksikkö on antanut 35 lausuntoa (24 vuonna 2024) yleisistä asioista kuten kaavoista, ympäristöluvista, vapautuksesta velvoituksesta liittyä vesihuoltolaitoksen vesijohtoon ja viemäriin ym. Sen lisäksi annetaan rutiininomaisesti lausuntoja mm. rakennusvalvonnalle saapuneiden hakemusten johdosta. Vaikuttaminen kaava- ja ympäristöasioiden alkuvaiheessa on tärkeä tapa ehkäistä tai vähentää mahdollisia terveysvaaroja asukkaille. Yleensä yksikön lausunnot on huomioitu hyvin käsittelyn aikana.

Vuonna 2025 käsiteltiin 172 hakemusta ja ilmoitusta (182 vuonna 2023, 203 vuonna 2024). Määrä on n 15 % pienempi kuin edellisenä vuonna, jolloin toimintojen vaihtuvuus oli suurta. Vuoden 2025 ilmoitusten määrä vastaa enemmän vuoden 2023 tasoa. Ilmoitusten ja hakemusten avulla toimintojen tiedot pysyvät ajan tasalla, siten, että turhia toimia ei kohdenneta inaktiivisiin toimijoihin. Joitakin muistutuksia on tarvittu ilmoitusten saamiseksi, mutta yhtään seuraamusmaksua ei ole määrätty puuttuvan ilmoituksen johdosta.

Taulukko 4: Eteläkärjen ympäristöterveydessä käsitellyt hakemukset ja ilmoitukset 2025

Käsittelytyyppi	Määrä
Elintarvikehuoneiston rekisteröinti, hyväksyminen tai	116
Terveysturvallisuuslain 13 § mukainen rekisteröinti tai TsL:n 18 § mukainen hyväksyminen	15
Tupakkalain mukainen vähittäismyyntilupa	33
Lääkelain mukainen vähittäismyyntilupa	0

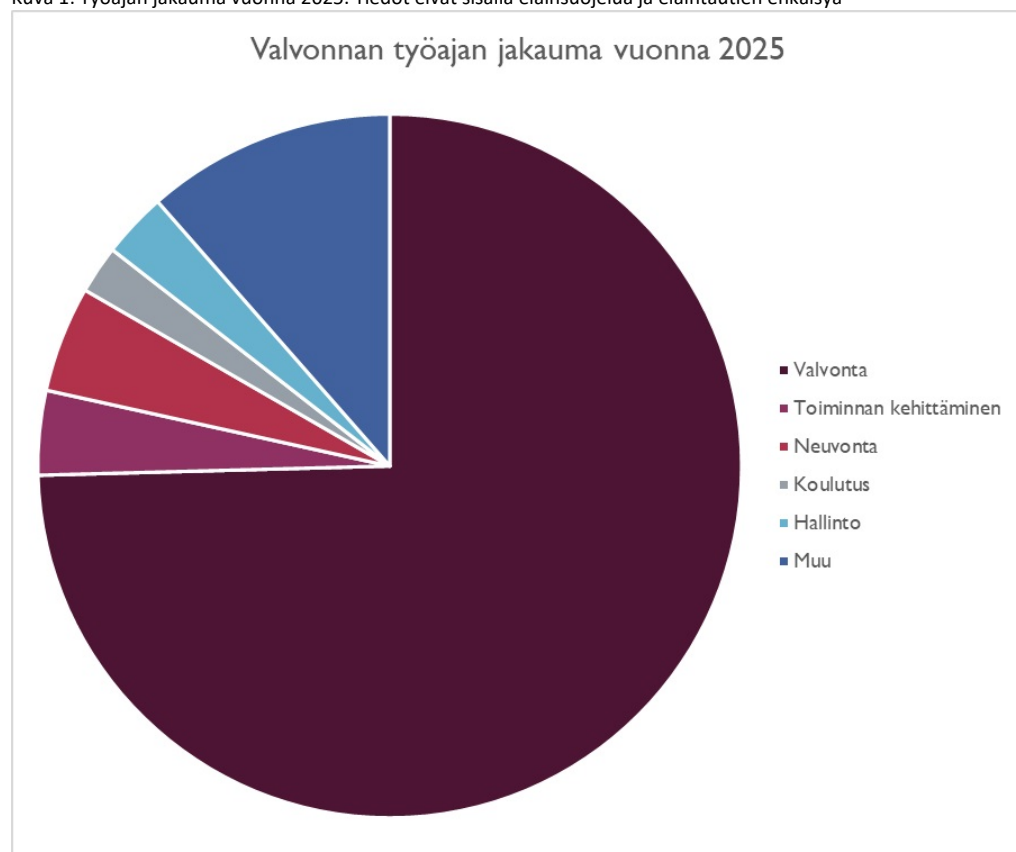
Käsittelyajat hakemuksille koskien toimintoja, jotka eivät saa aloittaa ilman lupaa olivat useimmiten lyhyet vuonna 2025. Tupakkalain muutoksen johdosta tehtyjä hakemuksia ei ole huomioitu tässä, koska käsittelyyn oli ylimenokausi eivätkä käsittelyajat käytännössä vaikuttaneet lainkaan yritysten toimintaa. Tupakkalain mukaisten hakemusten lisäksi käsiteltiin ainoastaan yksi hakemus elintarvikelain nojalla vuonna 2025 ja se käsiteltiin viidessä työpäivässä. Käsittelyaika on laskettu siitä, kun kaikki tarvittavat dokumentit on saatu ja edellytykset tehdä päätös ovat olleet olemassa. Näin ollen voidaan palvelutason todeta vastanneen yrittäjien tarpeita hyvin.

1.4. RESURSSIEN KÄYTTÖ

Yleisesti ottaen voidaan todeta, että resursseja on kohdennettu valvontasuunnitelman mukaisesti sekä oikein, ottamalla riskit huomioon. Resurssien käyttöä on ohjattu siten, että suurin osa työajasta kuluu tosiasialliseen valvontaan (kts kuva 1). Suuret, riskialttiimmat kohteet on valvottu kattavasti ja pakkotoimenpiteisiin on ryhdytty tarvittaessa. Suuriin yllättäviin projekteihin ja tapahtumiin on reagoitu ja resursseja on ohjattu niihin. Suunniteltu resurssi on toteutettu niin huolellisesti kuin mahdollista, jotta saataisiin paras mahdollinen toteuma. Yllättävien tapahtumien johdosta tehty priorisointi on tehty suurelta osin suunnitelman mukaisesti, eli vähemmän

riskialtis valvontaa on jätetty pois tai vähennetty. Yleisellä tasolla hyvä yhteistyö toiminta-alueen kuntien sekä toimijoiden kanssa on johtanut siihen, että toimenpiteisiin on voitu ryhtyä ripeästi ja suurempia epidemioita ja epäkohtia on voitu vähentää tai välttää. Tämä on myös tukenut oikeata ja avointa viestintää kuluttajille.

Kuva 1: Työajan jakauma vuonna 2025. Tiedot eivät sisällä eläinsuojelua ja eläintautien ehkäisyä

Vati-tietojärjestelmä on ollut käytössä valvonnassa. Yksikön vanhaa Tervekuu-tietokantaa käytetään tähän tarkoitukseen. Tämä tarkoittaa osin tuplatyötä, jotta hallinnolle asetetut vaatimukset täyttyvät. Elintarvikelain mukaiset maksut, joita voidaan periä tietojen päivittämisestä toiminnan lakatessa vastaavat osittain tiedon oikeellisuuden ylläpitämiseen tarvittaviin resursseihin. Edelleen on olemassa riski, että tietojen välittämiseen ylemmille viranomaisille ja tiedon ylläpitämiseen tarvittavia resursseja aliarvioidaan. Kokonaisuuden kannalta olisi tärkeää huomioida kunnan tasolla tarvittavat ja käytettävät resurssit osana kustannuksia, kun vaihtoehtoja harkitaan. Ylimääräinen ongelma alueelle on Vati-järjestelmän taipumus vaihtaa ruotsinkielisiä tietoja suomenkielisiksi, vaikeudet hyväksyä ruotsinkielistä tietoa ja kirjoitustapoja esim. osoitteiden osalta. Tämän kaltainen kielipesu johtaa pitkän päälle kaksikielisten palvelujen laimentumiseen ja saa kaksikielisen työn tarpeen näyttämään todellista pienemmältä.

Oiva-kohteita on seurattu, jos arviointi on ollut huonompi. Alueelle on ollut tyypillistä, että kohteilla usein on monta peräkkäistä C- ja D-arvosanaa, mikä on esim. voinut johtua vähemmistä saatavilla olevista tiedoista tai yrityskulttuurista. Päätäväisen valvontatyön myötä huonompien arvosanojen toistuminen on vähentynyt ja valvonta tehostunut. Erityisesti elintarvikevalvonnan suhteellisen suuren seurantatarkastusten tarpeen ja pakkotoimien suuren määrän arvioidaan johtuvan m.m. tietämättömyydestä ja haluttomuudesta noudattaa lainsäädäntöä ja annettuja ohjeita. Seuraamusmaksut ja pakkotoimet ovat nimittäin useimmiten aiheutuneet

asianmukaisen omavalvonnan harjoittamattomuudesta. Ilmoitukset elintarvikerikkomuksista poliisille aiheutuvat useimmiten omavalvonnan ja valvonnan toimenpiteiden laiminlyönneistä. (ks myös 1.1. yllä).

On luonnollista, että asiakkailta pitää olla mahdollisuus valittaa annetuista viranomaispäätöksistä. Valitettavasti johtavat hallinto-oikeuden pitkät käsittelyajat siihen, että mahdollisuutta käytetään myös asioiden viivästyttämiseen. Rikosasioiden käsittely on myös hyvin hidasta ja voi kuluu vuosia ennen kuin asiat tulevat käsittelyyn. Usein myös viranhaltija on vaihtanut työpaikkaa odotusaikana, mikä ei helpota todistelua ja prosessien käsittelyä. Pitkät käsittelyajat vaarantavat kuluttajan terveyttä ja ne pitävät myös asioita limbossa aivan liian pitkään. Puolivalmiit asiat vaativat lisää seurantaa ja huomattavaa resurssien käyttöä lausuntoihin ja jatkokäsittelyihin.

1.4.1 YHTEISTYÖ

Yksikön edustaja on pyynnöstä pitänyt esityksiä koulujen hygieniapätevyyskoulutuksen yhteydessä. Käytäntö, jossa tarvittaessa osallistutaan pääasiassa paikallisten toimijoiden järjestämiin tilaisuuksiin, toimii tavallisesti hyvin ja mahdollistaa tietojen antamista järkevällä resurssien käytöllä.

Yksikkö osallistuu kaikkien kunnallisten ja yhden valtion toimijan sisäilmaryhmiin ja vuodesta 2020 edustus on myös kuntien ehkäisevän päihdetyön työryhmissä. Kaikkien yhteistyökuntien työryhmät ovat nyt järjestäytyneet ja aloittaneet työnsä. Nimetyt henkilöt yksikössä toimivat myös kontaktihenkilöinä yhteistyökuntien nuorisoelimiin.

Alueen epidemiaselvitystyöryhmä ei kokoontunut vuoden aikana, mutta jäsenet ovat pitäneet tarvittaessa aktiivisesti yhteyttä ja ohjeita on päivitetty. Vuoden 2025 aikana ei tutkittu yhtään epäiltyä vesi- tai elintarvikeväliitteistä epidemiaa. Yksikkö on myös osallistunut lakisääteiseen valmiusyhteistyöhön kuntien ja hyvinvointialueen kanssa. Osallistuminen valmiusharjoituksiin on perustunut yksikön omiin tarpeisiin ja kuntien toiveisiin. Ympäristöterveys voisi sisältyä selkeämmin osan yhteistyökunnista valmiustyöhön, mistä on myös keskusteltu seurantakokouksissa.

Vati-järjestelmän kautta siirrettävien tietojen lisäksi on valtiollisille viranomaisille välitetty tietoja erilaisissa asioissa. Usein kyseessä ovat olleet kansalliset teemat kuten valmius tai rikosten ehkäisy.

Yksikkö on osallistunut yhteistyössä Uudenmaan kuntien valvontayksiköiden kanssa suunniteltuihin yhteisiin kokouksiin. Eteläkärjen ympäristöterveys toimi emäntänä elintarvikevalvonnan päivälle, muihin kokouksiin on osallistuttu mahdollisuuksien mukaan. Myös valvontasuunnitelman painopisteiden päivytyksistä ja suunnitelman rakenteista on keskusteltu yksiköiden välillä. Yhteistyö on ollut antoisaa ja tuonut ilmi eri alueiden erityispiirteitä, samalla aluehallintovirasto on pidetty ajan tasalla keskusteluista.

Kun kohteissa todetaan suurempia puutteita, esiintyy ongelmia usein myös muilla aloilla. Yhteistyö paikallisten ja alueellisten viranomaisten kanssa on tehostanut valvontaa ja antanut yrityksille yhtäläiset lähtökohdat toimimiselle. Parantunut yhteistyö muiden kunnallisten yksiköiden kanssa on antanut selkeämpiä palveluita esim. aloittaville yrityksille. Käytäntöjen parantamista jatketaan myös vuonna 2026.

Erilaisia yhteistyöryhmiä muodostettiin nopeasti tammi-helmikuun vaihteessa kun suuria määriä rasvapalleroita ja joitakin päiviä myöhemmin kalaa ajautui maihin pitkin lähinnä Hangon eteläistä rannikkoa. Yksikkö osallistui tutkimuksiin ja ongelmien käsittelyyn ja sekä eläintaudeilta että terveysvaaroilta voitiin välttyä. Työ oli kuitenkin aikaavievää ja vei resursseja muulta työltä Tapahtuman käsittelyn laskettiin vaatineen 100 työpäivää yksikön resursseja talven ja kevään 2025 aikana.

Valtion ja alueellisen hallinnon muutosten, eli hyvinvointialueiden sekä työvoimatoimistojen sekä elinvoiman myötä on syntynyt tarve muodostaa uusia kontakteja uusiin organisaatioihin. Valmiuden lisäksi on työtä tehty myös muilla rintamilla 2025, mutta työtä on tarpeen jatkaa 2026, erityisesti paikallista yrittämistä ja yritysneuvontaa ajatellen.

1.5. VALVONNAN VAIKUTTAVUUS

Valvonnan vaikuttavuutta ei ole kovin helppoa arvioida. Resurssivähyys vähentää vaikuttavuutta, mutta samanaikaisesti riskiarvioinnin perusteella tehtävä priorisointi johtaa siihen, että suurimmat ja riskialttiimmat kohteet valvotaan suhteellisen hyvin.

Valvonnalle tunnusomaista on, että valvontaa eniten tarvitsevat eivät hae sitä. Yksikössä on hyvää paikallistuntemusta, mikä tehostaa valvontaa. Hyvä kontakti toimijoihin edesauttaa syntyvien poikkeamien johdosta tarvittaviin toimenpiteisiin ryhtymistä tehokkaasti. Milloin vakituiset valvontatoimenpiteet eivät ole riittäneet, yksiköllä on ollut hyvä valmius ryhtyä pakkotoimenpiteisiin.

Valvonnan yhdenvertaisuutta on aiemmin kritisoitu, koska se ei ole toteutunut kansallisten ratkaisujen vuoksi. Valtion toiminta on johtanut siihen, että alueen yrittäjät eivät ole saaneet samaa tietoa ruotsiksi ja suomeksi. Tilanne on parantunut, mutta edelleen joudutaan pyytämään ja muistuttamaan tarpeesta ja oikeudesta käyttää toista kotimaista kieltä. Alueen erityispiirteiden vuoksi sekä huomioiden suuri tiedon ja valistuksen tarve on tärkeää, että materiaalia tuotetaan kattavasti myös keskeisten viranomaisten toimesta, jotta paikalliset projektit voivat keskittyä täydentävään materiaaliin, joka huomioi alueen erityistarpeet ja -piirteet.

Yksikkö on huolehtinut Oiva-arviointien pitämisestä samalla skaalalla tarkastajien välillä. Viikkotapaamisia pidetään ajankohtaisten asioiden ja kysymysten keskustelemiseksi, jotta ne voidaan ratkaista mahdollisimman nopeasti. Myös monitoroinnit (vertaisarviointit) ovat auttaneet pitämään arviointit mahdollisimman samanlaisina. Pakkotoimien käyttö on jakautunut melko tasaisesti tarkastajien välillä.

Eteläkärjen ympäristöterveys osallistuu kaikkien alueensa kuntien ja yhden valtion toimijan sisäilmatyöhön. Yhteinen moniasiantuntijallinen työ johtaa asioiden tehokkaampaan hoitoon ja parantaa tiedon kulkua sekä tiedotusta. Tiedotuksen tarve näyttää kasvavan, kun esim. sosiaalisen median kautta leviää enenevissä määrin virheellistä tietoa laajallekin. Ehkäisevän päihdetyön työryhmien työskentelyyn osallistuminen johtaa ruohonjuuritason tiedonvaihtoon kuntien tulevien tehtävien ytimessä terveydenhoitouudistuksen jälkeen.

Virve-laitteiden käytön säännöllinen harjoittelu on ylläpitänyt käytännön valmiutta myös vuonna 2025. Myös Hangon vesi liikelaitos osallistuu

harjoituksiin, mikä omalta osaltaan parantaa valmiutta. Pyyntöjen mukaisesti yksikkö on myös järjestänyt opastusta ja harjoituksia kunnille Virven käytössä. Legionellasta tiedottaminen sekä huonoista vesituloksista johtuvien käytäntöjen kertaaminen suurempien vesilaitosten kanssa olivat terveydensuojelun painopisteenä vuoden aikana. Tiedottaminen ja valmius pysyvät tärkeinä asioina myös tulevaisuudessa.

Yhteenvetona voidaan todeta, että toteutettu valvonta on tehokasta. Jatkuva koulutus ja yhteistyö muiden viranomaisten kanssa johtavat asiantuntevaan ja kehityshalukkaaseen henkilökuntaan. Yksikkö pyrkii siihen, että vuoropuhelu kohteiden kanssa olisi hyvää, mutta ei myöskään pelkää ryhtymisestä pakkotoimenpiteisiin, mikäli se on tarpeen kuluttajien terveyttä tai taloutta ajatellen. Valmius tavanomaisiin erityistilanteisiin on hyvällä rutiinitasolla. Valmiutta parannetaan yleisellä tasolla ja yllättävät tapaukset on voitu hoitaa rutiinilla ja ilman että ongelmat ovat levinneet tai toistuneet.

Ympäristöterveys on myös osansa kunnallisten strategioiden toteuttamisessa. Yhteistyökuntien strategioihin viitaten Eteläkärjen ympäristöterveys on toteuttanut toimivaa, kaksikielistä ja asiantuntevaa palvelua. Toimiva ja tarkoituksenmukainen valvonta edistää myös sujuvaa yrittämistä ja tukee asukkaiden hyvinvointia.

2. LAATUJÄRJESTELMÄ

Laatujärjestelmää on ylläpidetty ja päivitetty aktiivisesti vuonna 2025 yhdessä valmiusjärjestelmän kanssa. Molemmat järjestelmät nivoutuvat toisiinsa ja kattavat valvonnan ja valmiuden keskeiset osiot. Valmiutta silmälläpitäen luodut työtavat ovat olleet hyödyksi ja luoneet perustan myös vuoden 2025 ratkaisuille. Toiminnan laatua on seurattu järjestelmän puitteissa. Tarkastajien monitorointia on tehty kollegiaalisina arviointina (peer evaluation) suunnitelman mukaisesti. Yksi sisäinen auditointi tehtiin vuoden aikana koskien tarkastusdokumenttien sisäisiä prosesseja. Auditointia ei kuitenkaan ehditty viimeistelemään vuoden 2025 aikana.

Vuoden 2024 valvontasuunnitelman toteuman arvioinnin johdosta todettu toimenpidetarve koskien koulutusta on toteutettu vuoden 2025 aikana.

Auditointien ja seurantojen tuloksia käytetään parantamaan toiminnan laatua ja tuomaan jatkuvaa parantamista.

Yhteenvetona todettakoon, että valvontasuunnitelma on käytössä, sitä käytetään ja kehitetään yksikössä ja se vastaa niin ollen sille asetettuja odotuksia.

3. VALVONTATULOJEN JAKAUMA

Valvonnan tulot olivat 336 584 € (340 601 € vuonna 2024), josta 142 164 (154 303 € vuonna 2024) perusmaksuja ja 194 420 € (186 298 € vuonna 2024) valvonnan suoritteista. Tulot ja niiden jakauma vastaavat suurelta osin edellisen vuoden vastaavia lukuja. Tulot perus- ja vuosimaksuista ovat kuitenkin taas vähentyneet jonkin verran. Huomioiden inflaatiotilanteen ja että lakimääräisissä perus- ja vuosimaksuissa ei ole indeksitarkistusta, vähenee perusmaksujen merkitys ajan kuluessa.

Valvonnan menot olivat n. 570 000 € (ilman valtion tehtävien menoja ja eläinlääkinnän hallintoa). Tulot vastasivat siis 59 % valvonnan menoista, mikä on

samalla tasolla kuin aiempina vuosina (64 % vuonna 2024. Tulotasoa on kuitenkin pidettävä hyvänä. Lainsäädännön muutosten edellyttämä neuvontaa toteutetaan, jolloin tulojen kattavuus pienenee. Tupakan vähittäismyyntiluvat eivät ole vähentyneet odotetulla tahdilla, mutta laskee kuitenkin ja tulee jatkossa pienentämään tuloja. Mikäli lakimääräisiä maksuja ei korjata inflaatiota silmällä pitäen pienenee myös niiden merkitys jatkuvasti.

Taulukko 5: Valvonnan tulonjako vuonna 2025

Valvonnan osa-alue	Suunnitelmallisen valvonnan tulot (€)	Tulot ilmoituksista ja hakemuksista (€)	Vuosimaksut (€)	Muut tulot (€)
Elintarvikkeet	89 718	13 810	64 650	124 (lausunnot, todistukset)
Terveysturvajelu	47 419	2 201	23 550	8 692 (näytteet)
Tupakka		7 671	61 000	994
Nikotiinivalmisteet			1 856	
Muut tulot				14 289

Luvat eivät käytännössä ole täysin verrannollisia kirjanpitoon, koska ne on kerätty raportointiohjelmalla. Myös poistot pienentävät tilinpäätöksen tuloja. Yksikölle tilitettävien maksujen lisäksi tehtiin myös 28 (15 vuonna 2024) päätöstä elintarvikelain mukaisista seuraamusmaksuista. Nämä maksut menevät valtiolle. Seuraamusmaksu on melko uusi työkalu valvonnassa, se on ollut käytössä vuodesta 2022. Maksu on osoittanut tehostavansa valvontaa. Yksittäisten seuraamusmaksujen suuruus vaihteli 150 €-1200 € välillä, kokonaissumman noustessa 10 500 € (7700 € vuonna 2024). Ks myös 1.1. Valvonta.

4. ELÄINSUOJELU JA ELÄINTAUTIEN EHKÄISY

Valvontaeläinlääkäri virka on kokoaikainen virka, jossa n 30 % työajasta on varattu elintarvikevalvontaan ja 70 % valvontaeläinlääkäritehtäviin. Vuonna 2025 resurssi toteutettiin kahden työajan jakaneen osa-aikaisen resurssin kautta. Kuten aiemminkin on n. 0,8 htv kulunut suoraan valtiollisiin tehtäviin. Elintarvikevalvontaan kulunut aika oli jälleen suunniteltua pienempi, tarpeiden oltua suurempia eläinsuojelupuolella. Tämä ai vaikuttanut merkittävästi elintarvikevalvontaan, koska alueen hyväksytyt elintarvikehuoneistot ovat pieniä ja toiminta on ollut odotettua vähemmän. On kuitenkin aivan selvää, että yksintyöskentelyn tehtävässä on liian uuvuttavaa ja aiheuttaa turhia henkilöstövaihdoksia kaikista tukitoimista huolimatta. Toimenpiteitä tätä silmällä pitäen oli sisällytetty jo vastaavan vuoden 2024 raporttiin ja keskusteluita on käyty lähiyksikön kanssa, tuloksetta. Siksi on jo toteutettu toimenpide vuodelle 2026 lisäämällä valvontaeläinlääkäriresurssia puoliaikaisella viralla. Näin valvontaan saadaan tehokkuutta samalla kun työsuojelu tulee huomioitua paremmin.

Alue on eläintautien riskialuetta, mm. maantieteellisen sijaintinsa ja satamien vuoksi. (Ks myös kohta 1.1.). Onnistuneen valvonnan kannalta on hyvin tärkeää,

että hallinto-oikeuksien käsittelyyn päätyvät asiat myös voidaan ratkaista sujuvasti.

Valvontaeläinlääkäri ja hänen sijaisensa on tehnyt 54 (47 vuonna 2024) tarkastuspöytäkirjaa, päätöstä ja lausuntoa. Tarvittaessa näytteitä on otettu eläintautien seuraamiseksi.

Suuremmissa ja monimutkaisemmissa tapauksissa on tarvittu myös muiden viranomaisten tukea. On selvää, että vakiintunutta yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa tarvitaan tapausten monimutkaistuesssa. Poliisia käytetään virka-apuna jos sitä pidetään tarpeellisena ja kaksi terveystarkastajista on nimetty auttamaan työläissä tapauksissa, mutta he tekevät tätä oman toimen ohessa. On edelleen tärkeää kehittää yhteistyötä poliisin kanssa, erityisesti eläinsuojelussa. Yhteistyökokousta poliisin kanssa ei pidetty vuonna 2025, mutta yhteistyöstä on keskusteltu poliisilaitoksen johdon ja Hangon kaupungin johdon välisessä neuvottelussa. Suunnitelmana on, että paikallisia kokouksia jälleen pidettäisi ainakin kerran vuodessa vuonna 2026.

Olisi tärkeää parantaa valtion viranomaisten kielitaitoa paikallisten toimintojen vähentyessä.

Paikallisten eläintautiepäilyjen yhteydessä on havaittu tarvetta paikalliselle tiedottamiselle. Kansallisilla viranomaisilla ei ole tapana tiedottaa yleisölle eläintautiepäilyistä. Läänin reunamaiden pienillä paikkakunnilla tämän tapaiset asiat kuitenkin huomataan nopeasti ja yksikkö onkin päätenyt tiedottamaan omasta työstään suurempien väärinymmärrysten ja huhujen välttämiseksi. Aluhallintovirasto voisi sopeuttaa tiedottamissuunnitelmiaan huomioimaan paikalliset olosuhteet kun kyseessä on niinkin heterogeeninen alue kuin Uusimaa.

5. ELÄINLÄÄKINTÄ

Eläinlääkintähuolto toteutetaan osittain ostopalveluilla, osittain omien viranhaltijoiden voimin. Palveluiden tuottamisen lähtökohta on, että ne eivät kilpaile yksityisten toimijoiden kanssa, vaan täydentävät sitä. Kunnat ovat halunneet palveluita tuotettavan minimitasolla. Päivystyspalveluita ostetaan 24 h/päivä tuotantoeläimille ja muille eläimille virka-ajan ulkopuolella. Oma praktikko vastaa tuotantoeläinten kiireettömästä hoidosta. Praktikkoeläinlääkäri myös sijaistaa valvontaeläinlääkäriä akuuteissa tapauksissa.

Taulukko 6: Eläinlääkinnän potilaiden jakauma kunnallisissa palveluissa vuonna 2025

	Tuotantoeläimet	Muut eläimet
Praktikkoeläinlääkäri/ei kiireelliset tuotantoeläimet	131	
Päivystyspalvelut/kiireelliset	203	1377

Potilaiden määrä vastasi palveluntuottajan odotuksia. Hoitoa on voitu järjestää lisääntyneestä asiakasmäärästä huolimatta, mikä olisi voinut olla vaikeata aiemmalle omalle organisaatiolle, vaikka osa asiakkaista epäilemättä onkin kesävieraita. Praktikkoeläinlääkäriin potilasmäärät osoittavat, että täydentäviä kiireittämiä palveluita tarvitaan, vaikka asiakasmäärä on pieni. Yksityinen sektori on hoitanut muun eläinlääkintähuollon.

Kuten jo aiempina vuosina on todettu, on eläinlääkinnän organisaatiomuutos huomattavasti vähentänyt yksikön hallinnollista työtaakkaa ja suurin osa työstä on voitu tehdä normaalin työajan puitteissa. Työaikaa on myös vapautunut valvontaan ja muutos on niin ollen johtanut resurssien tehokkaampaan käyttöön. Tuotetut palvelut ovat toimineet sujuvasti ja asiakkaat vaikuttavat yleisesti ottaen tyytyväisiltä nykyiseen järjestelmään. Yksityisen sektorin palveluiden ollessa kattavia alueella ja palveluita ollessa tarjolla sekä tuotanto- että muille eläimille kunnalliset tarjonnan lisäksi, näyttävät kunnalliset ja yksityiset palvelut täydentävän toisiaan lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Aiempaan verrattuna päivystystä hoitaa useampi ja opintonsa loppuun saattaneet eläinlääkärit. Järjestelmä on toimintavarmempi ja niin ollen potilasturvallisempi kuin mitä kunta itse pystyi tuottamaan käytössä olevilla resursseilla.

Potilasmäärä vaihtelee huomattavasti eri vuodenaikoina, tarve on suurin kesäkuukausina. Tarkasti ottaen on kunnalla ainoastaan velvollisuus järjestää palveluita omille asukkaalleen, mutta turismi- ja kesämökkielinkeinoja voisi vahingoittaa ulkopaikkakuntalaisten asiakkaiden kova karsiminen. Nyt päivystävien eläinlääkärien määrän johdosta (6) suurien asiakasmäärien hoitaminen mahdollistuu ilman, että yksittäiset henkilöt rasittuvat liikaa. Kunnan olisi hyvin vaikea sovittaa toiminta tarpeeseen eri vuodenaikoina ja samalla ylläpitäen tarkoituksenmukaista toimintaa yksittäisille viranhaltijoille elinkeinonharjoittajina. Saadun palautteen määrä on laskenut oman organisaation jälkeen ja saatu palaute antaa kuvan toimivista palveluista, joihin suurin osa on tyytyväisiä.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA TOIMENPITEET

Yhteenvetona todettakoon, että valvonta toteutui hyvin valvontatarpeen huomioiden. Eläinlääkintä on toiminut suunnitellusti. Eläinsuojelun ja eläintautien ehkäisyn ongelmien ratkaisemiseksi tehtäviin toimiin on ryhdytty jo alkuvuodesta 2026, koska akuutti tarve korjata tilannetta ilmeni jo syksyllä 2025.

Yhteistyötä on voitu edelleen kehittää usealla taholla ja työ jatkuu 2026. Erityisesti tullaan huomiota kiinnittämään yhteistyöhön kunnallisten yritysneuvojien ja elinvoimapalveluiden kanssa, jotta voidaan yhdessä edistää asiantuntemusta ja edellytyksiä laadukkaalle yrittämiselle. Myös yhteistyötä poliisin kanssa tulee edelleen edistää.

Asenteiden kentällä muuttuessa paikoin yhä välinpitämättömämmäksi lainsäädäntöä kohtaa ja kommunikaation käydessä vaativammaksi on tärkeää että valvonnan henkilökunta saa tarpeeksi tukea ja harjoitusta mahdollisia tilanteita silmällä pitäen. Silloin on myös tärkeää, että selkeä tuki ylempiltä viranomaisilta jatkuu.

Olisi valvonnan tehokkuuden ja kohteiden oikeussuojan kannalta tärkeää, että tuomioistuinten käsittelyajat olisivat lyhyempiä. Nyt syntyy turhia, pitkiä odotusaikoja ja käytännössä voi olla tarpeen ryhtyä lisätoimiin kuluttajan terveyden suojaamiseksi, vaikka aiempi käsittely on vielä meneillään. Tämä voi vaikuttaa ristiriitaiselta kohteen ja tarkkailijoiden näkökulmasta.

Vuonna 2025 aloitettu sisäinen auditointi viedään loppuun vuoden 2026 alkupuoliskolla, tarvittaessa auditointi voidaan yhdistää vuoden 2026 sisäiseen auditointiin laajemman ja paremman kokonaisuuden aikaan saamiseksi.

Tarve osallistua tehostettuun valmiusyhteistyöhön huomioidaan jatkossa toiminnan suunnittelussa.

Ehdotus (Kuula)

Eteläkärjen ympäristöterveyslautakunta kirjaa yllä olevan tiedoksi ja lähettää asian tiedoksi Lupa- ja valvontavirastolle sekä Ruokavirastolle.

Päätös

Lisätiedot

Terveysvalvonnan johtaja Katianna Kuula, 040 1359 222